

Pisma i poruke rektora Korčule, Brača, Omiša, Makarske i Klisa. Epistolae et communicationes rectorum Corzulensium, Brachiensium, Almissensium, Macarensium et Clissiensium, prir. Lovorka Čoralić, Damir Karbić i Maja Katušić, Pisma i poruke rektora Dalmacije i Mletačke Albanije. *Epistolae et communicationes rectorum Dalmatiae et Albaniae Venetae*, sv. 2, Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium, sv. 56, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb 2012., 301 str.

Jedna od važnijih edicija izvora za istraživanje hrvatskoga povijesnog prostora općenito, zasigurno je ona pod naslovom *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, koju objavljuje Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti još od 1868., kada je Šime Ljubić u njoj tiskao prvi svezak svojih *Listina*. Sama je edicija podijeljena na brojne serije. Još je krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća prepoznata važnost koju je za područje istočne obale Jadrana imala komunikacija viših predstavnika mletačkih lokalnih vlasti sa središnjima u Veneciji. Tako je izdana zbirka izvora *Pisma i poruke istarskih rektora. Epistolae et communicationes rectorum histrianorum* (MSHSM, knj. 52, Zagreb 1979.) koju je priredio Miroslav Bertoša, a koja se može smatrati predšasnicom serije *Pisma i poruke rektora Dalmacije i Mletačke Albanije. Epistolae et communicationes rectorum Dalmatiae et Albaniae Venetae*. Prvi svezak te serije izašao je u Zagrebu 2009. pod naslovom *Pisma i poruke rektora Bara, Ulcinja, Budve i Herceg-Novog. Epistolae et communicationes rectorum Antibarensium, Dulcinensium, Buduensium et Castrum Novi* (MSHSM, knj. 55), koji su priredili Lovorka Čoralić i Damir Karbić. Sljedeći, drugi, svezak nedavno je izašao iz tiska, pod naslovom *Pisma i poruke rektora Korčule, Brača, Omiša, Makarske i Klisa. Epistolae et communicationes rectorum Corzulensium, Brachiensium, Almissensium, Macarensium et Clissiensium* (MSHSM, knj. 56), a priredili su ga Lovorka Čoralić, Damir Karbić i Maja Katušić.

Pisma i poruke rektora Korčule, Brača, Omiša, Makarske i Klisa strukturalno se sastoji od *Uvodnih napomena* (5-9), te njihova prijevoda na engleski jezik pod naslovom *Introductory remarks* (11-15), koje potpisuje dugogodišnji suradnik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne znanosti HAZU za lekturu na engleskom jeziku Matthew Suff, te istog na talijanskom jeziku pod naslovom *Note Introduttive* (17-20), koje je izradila Nedjeljka Balić Nižić. Tekst kritičkog izdanja broji 251 stranicu, a radi boljeg snalaženja znanstveni aparat sadrži vrlo detaljna kazala – *Kazalo osobnih imena/Index nominorum personarum/Indexe dei nomini di persona* (273-290), *Kazalo mjesta/Index locorum/Indexe dei luoghi* (291-293) i *Kazalo stvari/Index rerum/Indexe delle cose* (295-299), koja su izradili Maja Katušić i Ivan Majnarić.

U uvodnim napomenama priređivači su dali pregled građe koju donose u središnjem dijelu, uz napomenu da se dokumenti nalaze u arhivskoj zbirci *Capi del Consiglio dei Dieci: Lettere di Rettori e di altre cariche* u Državnom arhivu u Veneciji. Radi se o pismima upućenim Vijeću deseterice u Veneciji. Objašnjava se ukratko i specifičnost građe te način njezina priređivanja.

Središnji dio djela odnosi se na priređenu građu. Radi se o Korčuli, Braču, Omišu, Makarskoj i Klisu. Objavljeni dokumenti pokrivaju razdoblje mletačke vlasti u spomenutim gradovima u razdoblju novovjekovlja, a sadržaj dokumenata za svaki pojedini grad donosi, uz brojna zajednička obilježja s ostalima, i njihove specifičnosti koje su bile određene konkretnom političkom, društvenom i vojnom situacijom. Prvi dio nosi naslov Korčula (21-147), što je ujedno i najopsežniji dio djela, jer donosi čak 56 dokumenata za razdoblje od 1518. do 1795. godine. Kako i sami priređivači napominju, velika je većina pisama upućena Vijeću deseterice, dok je nekoliko dokumenata upućeno mletačkom duždu i generalnom providuru Dalmacije. Vrela koja se tiču Brača (149-198) sadrže 31 dokument iz razdoblja od 1518. do 1795., a kao i u slučaju Korčule, velika je većina upućena Vijeću deseterice, dok je svega tri dokumenta bračka općina uputila izravno duždu. Treća cjelina bavi se Omišem (199-245), a broji 29 dokumenata iz razdoblja 1502.-1797. godine. Pretposljednji dio odnosi se na Makarsku (247-265) u 18. stoljeću, točnije od 1738. do 1795., te sadrži samo deset dokumenata upućenih Vijeću

deseterice. Posljednji je dio ujedno i opsegom najmanji, a odnosi se na utvrdu Klis (267-272) u razdoblju od 1531. do 1752. i sadrži svega pet dokumenata.

Pisma i poruke rektora Korčule, Brača, Omiša, Makarske i Klisa izrazito je važan izvor za istraživanje povijesti hrvatskog povijesnog prostora u novovjekovlju, za vrijeme mletačke vladavine. Osim što će kao povijesni izvor poslužiti za proučavanje raznih aspekata svakodnevnog života tih komuna, bit će izrazito korisno djelo za izradu temeljnih priručnika koji nedostaju hrvatskoj historiografiji ranog novovjekovlja, poput onih topografskih ili arhontoloških. Potrebno je naglasiti neumornu energiju priređivača, koji već izrađuju i treći svezak serije, u kojemu će donijeti dokumente vezane uz Šibenik. Osim toga, djelo je produkt dugogodišnje suradnje koju Odsjek za povijesne znanosti ZPDZ HAZU ima s Hrvatskim institutom za povijest, a uključivanje i mlađih kolega odraz je pravog mentorskog rada koji naglašava da se uvijek potrebno vratiti se na izvore za dobra temeljna istraživanja. Kritičko izdanje ostalih svezaka zasigurno će biti istog standarda što su ga postavila oba sveska serije *Pisma i poruke rektora Dalmacije i Mletačke Albanije*.

Suzana Miljan

Frane Petrić/Franciscus Patricius, *Zoroaster et eius CCCXX oracula Chaldaica. Zoroaster i njegovih tristo i dvadeset kaldejskih proročanstava*, prir. Erna Banić-Pajnić, Biblioteka Filozofski klasici, knj. 2, Institut za filozofiju, Zagreb 2011., 239 str.

Institut za filozofiju iz Zageba je 2011. izdao drugu knjigu u sklopu svoje biblioteke Filozofski klasici pod naslovom *Franciscus Patricius, Zoroaster et eius CCCXX oracula Chaldaica. Frane Petrić, Zoroaster i njegovih tristo i dvadeset kaldejskih proročanstava*. Knjigu je priredila Erna Banić-Pajnić koja je ujedno napisala i opsežnu uvodnu studiju te komentar, dok je izvorni latinski tekst preveo Ivan Kapec, koji je ujedno i autor potpoglavlja pod naslovom *Napomena prevoditelja* (84-85), u kojem je vrlo detaljno pojasnio način na koji je pristupio samom prijevodu djela Frane Petrića. Prijepis grčkog izvornika Zoroasterovih proroštava izradio je Nino Zubović koji je posebnosti teksta i sam opseg posla prikazao u potpoglavlju naslovljenom *Načela prijepisa grčkog izvornika Zoroastrovih (tj. Kaldejskih) proroštava Frane Petrića* (187-188). Izdanje je opremljeno s više iznimno lijepih ilustracija, od čega je posebno važno izdvojiti faksimile naslovnica prvih izdanja djela Frane Petrića iz 16. stoljeća. Nadalje, izdanje je opremljeno i vrlo opširnim popisom literature korištene tijekom priređivanja izdanja (221-226) te vrlo dobrim indeksima stvari (227-229), pojmova (231-234) i imena (235-238). Na samom početku knjige, ranije spomenuta priređivačica izdanja, Erna Banić-Pajnić, napisala je *Predgovor* (7-9) u kojem je predstavila vrijednost i razloge objavljivanja upravo ovog neobjavljenog djela znamenitog hrvatskog renesansnog filozofa, Frane Petrića.

Nakon predgovora nalazi se *Uvod* (11-18), u kojem urednica najprije objašnjava utjecaj Kaldejskih proroštava na novoplatonističku školu, posebice nakon što je Proklo, kao jedan od najznačajnijih predstavnika te škole, ustvrdio kako bi se po njemu od starih knjiga trebalo sačuvati samo *Oracula* i Platonov *Timej*. Takav je stav utjecao na brojne renesansne filozofe, pa tako i na najznačajnijeg predstavnika renesansnog novoplatonizma Franu Petrića, što je i vidljivo u njegovom najznačajnijem djelu *Nova universis philosophia/Nova sveopća filozofija*. Autorica u nastavku ističe ulogu koju je Frane Petrić imao u sređivanju i sažimanju pet filozofija koje su u skladu s katoličkim naukom te predstavljaju istih papi Grguru XIV.

U poglavlju naslovljenom *O Kaldejskim proroštovima* (19-67), urednica izdanja detaljno analizira povijest zbirke Kaldejska proroštava za koje navodi kako zapravo predstavljaju zbirku novoplatonističkih filozofskih fragmenata, a kao prvog filozofa koji se spominje u kontekstu zbirke autorica navodi Porfirija, no ističe kako i navedeni spominje još i ranije poznavatelje promatranih proroštava, točnije nekog Antonina, Amonijeva učenika. Nadalje, autorica na-